

GYPZY

ANCIENT EGYPTIAN HERSTORY

สตรีผู้ทรงอำนาจ แห่งไอยคุปต์

เบื้องหลังความยิ่งใหญ่ มักมีสตรีผู้ใหญ่ยิ่ง

ณัฐพล เดชขจร

นักวิจัยรบนหน้ากระดาษ
ผู้แสวงหาความรู้และภูมิปัญญามาบรรณาการนักอ่าน

GYPZY

GYPZY

Ancient Egyptian Herstory

สตรีผู้ทรงอำนาจแห่งไอยคุปต์

ณัฐพล เดชชจร เขียน

ราคา 390 บาท

© ข้อความและรูปภาพในหนังสือเล่มนี้ สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับเพิ่มเติม) พ.ศ. 2558 การคัดลอกส่วนใดๆ ในหนังสือเล่มนี้ไปเผยแพร่ไม่ว่าในรูปแบบใดต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน ยกเว้นเพื่อการอ้างอิง การวิจารณ์ และประชาสัมพันธ์

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

ณัฐพล เดชชจร.

สตรีผู้ทรงอำนาจแห่งไอยคุปต์ = Ancient Egyptian herstory.-- กรุงเทพฯ : ยิปซี กรุ๊ป, 2568.

372 หน้า.

1. สตรี--อีgypt. 2. อีgypt--ประวัติศาสตร์. I. ชื่อเรื่อง.

932

ISBN 978-616-301-810-6

บรรณาธิการอำนวยการ	: คชาวุฒิ เกนุ้ย
บรรณาธิการบริหาร	: สุรัชย์ พิงษ์ภูมิ
กองบรรณาธิการ	: คณิตตา สุตราม พรานิภา ครุโสภา ณัฐวิภากร ศิริพงษ์เงิน อัญญา โฉมชา
พิสูจน์อักษร	: ภาณุพงศ์ เขยชิน
รูปเล่ม	: บุชราภรณ์ สวงส่งผล
ออกแบบปก	: เฉลิมพันธ์ ปิยะจมาภิรมย์
ผู้อำนวยการฝ่ายการตลาด	: นุชนันท์ ทักษิณานันทิน
ผู้จัดการฝ่ายการตลาด	: ชิตพล จันเสด
ผู้จัดการทั่วไป	: เวชพงษ์ รัตนมาลี
พิมพ์	: บริษัท วิชั่น พรินเทส จำกัด โทร. 0 2147 3175-6
จัดพิมพ์และจัดจำหน่ายโดย	: บริษัท ยิปซี กรุ๊ป จำกัด เลขที่ 37/145 रामคำแห่ง 98 แขวง/เขตสะพานสูง กรุงเทพฯ 10240 โทร. 0 2728 0939 โทรสาร 0 2728 0939 ต่อ 108 www.gypsygroup.net www.facebook.com/gypsygroup.co.ltd Line ID: @gypzy

สนใจสั่งซื้อหนังสือจำนวนมากเพื่อสนับสนุนทางการศึกษา สำนักพิมพ์ลดราคาพิเศษ ติดต่อ โทร. 0 2728 0939

Ancient Egyptian Herstory

สตรีผู้ทรงอำนาจแห่งไอยคุปต์

ณัฐพล เดชขจร

คำนำสำนักพิมพ์

บทบาทของสตรีนั้นสำคัญยิ่งต่อสังคมโลกทุกยุคทุกสมัย ไม่ว่าจะเป็นในฐานะภรรยาหรือมารดา ผู้คอยส่งเสริมสามีและบุตรธิดา ให้มีความสุข มีความเจริญก้าวหน้า และมีสตรีอีกมากที่มีใช้แค่คอยดูแลครอบครัวอยู่เบื้องหลัง แต่ก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำครอบครัว รุดหน้าขึ้นมาเป็นผู้นำสังคม และบางท่านก็ถึงกับขึ้นครองแผ่นดินเป็นผู้ที่ชะตาอาณาจักรอันเกรียงไกร

อียิปต์โบราณคือดินแดนที่ยิ่งใหญ่มีอารยธรรมโดดเด่นมีความก้าวหน้าทางวิทยาการสูงส่งที่แม้คนในยุคปัจจุบันยังต้องพิศวง จึงมีผู้ใฝ่รู้จำนวนมากปรารถนาจะศึกษาเรื่องราวของอารยธรรมไอยคุปต์ ให้กระจ่างแจ้งทุกแง่มุม ซึ่งแน่นอนว่าบทบาทของสตรีก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความเป็นอยู่ ความรุ่งเรือง และการล่มสลายของทุกอารยธรรม

บทบาทของสตรีผู้ทรงอำนาจแห่งไอยคุปต์จึงสำคัญยิ่งต่อการ
ศึกษาประวัติศาสตร์อียิปต์โบราณ ซึ่งไม่ใช่เรื่องง่ายเลยเพราะมีหลักฐาน
เกี่ยวกับสตรีให้ค้นหาอยู่น้อยมาก แต่ก็เป็นที่โชคดีของนักอ่านที่มี
ผู้เชี่ยวชาญด้านอียิปต์วิทยาตั้งใจค้นคว้ามาให้อ่านกันเป็นที่เรียบร้อยแล้ว
แล้วในหนังสือเล่มนี้ ขอเชิญเก็บเกี่ยวความรู้และเพลิดเพลินกับภาพ
อดีตในดินแดนแห่งองค์ฟาโรห์และเหล่าสตรีผู้ทรงอำนาจกันได้เลย

ด้วยความพิศวงและสุดแสนมหัศจรรย์
สำนักพิมพ์อียิปต์

คำนำผู้เขียน

ในเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ บทบาทของ “กษัตริย์” มักจะถูกนำมาเสนอเป็นลำดับต้นๆ ไม่เว้นแม้แต่เรื่องราวของชาวอียิปต์โบราณที่มักจะถูกนำเสนอประวัติศาสตร์ผ่านกรณีศึกษาของ “ฟาโรห์” ที่เป็นบุรุษ โดยบางครั้งก็หลงลืมไปว่าบุรุษฟาโรห์เหล่านี้ไม่อาจดำรงตำแหน่งอยู่ได้โดยขาด “สตรี” หรือ “ราชินี” คู่บัลลังก์ ซึ่งในปัจจุบันราชินีหรือสตรีผู้ทรงอำนาจเบื้องหลังบัลลังก์ไอยคุปต์ยังไม่เคยถูกหยิบขึ้นมานำเสนอโดยเฉพาะมาก่อนในหนังสือฉบับภาษาไทย

หนังสือ “สตรีผู้ทรงอำนาจแห่งไอยคุปต์” เล่มนี้จึงถูกออกแบบมาเพื่อ “เติมเต็ม” ให้กับหนังสือ “ตำนานฟาโรห์ จอมราชันแห่งอียิปต์โบราณ” ของสำนักพิมพ์อียิปต์ เพื่อให้ผู้อ่านคนไทยได้ตระหนักถึงบทบาทที่สำคัญของราชินีและสตรีที่มีความโดดเด่นอยู่ในหน้าประวัติศาสตร์ไอยคุปต์ว่าพวกเธอก็มีหน้าที่อันสำคัญไม่แพ้ฟาโรห์ และในบางครั้งนางก็สามารถขึ้นครองบัลลังก์เป็นฟาโรห์หญิงเสียเองได้ด้วยเช่นกัน ซึ่งตลอดหน้าประวัติศาสตร์ไอยคุปต์ก็มีฟาโรห์หญิงที่ปกครองไอยคุปต์อยู่หลายพระองค์ รวมถึง “ราชินี” ที่ “อาจ” เคยเป็นถึงกษัตริย์ เพียงแต่นางไม่ได้ทิ้งหลักฐานที่ชัดเจนไว้ว่าเคยเป็นฟาโรห์ก็เท่านั้นเอง

หนังสือเล่มนี้จะพาผู้อ่านทุกท่านเดินทางตามกระแสธารของประวัติศาสตร์อียิปต์โบราณ จากยุคเริ่มต้นถึงกาลล่มสลายจากการบุกเข้ามาของพวกโรมัน โดยบิดมูมไปนำเสนอผ่านบทบาทของ “สตรีเพศ” ผู้ทรงอำนาจในแต่ละยุคแทน เริ่มจากยุคต้นราชวงศ์ที่ถึงแม้ว่าจะไม่ค่อยมีข้อมูลเกี่ยวกับราชินีมากนัก แต่นักอียิปต์วิทยา ก็พอจะรู้จักสตรีสองนางที่มีบทบาทโดดเด่นกว่าใครเพื่อนในช่วงราชวงศ์ที่ 1 นางคือ “นีธโฮเทป” และ “เมริตนีธ” ที่อาจเคยเป็น “ฟาโรห์หญิง” ทั้งคู่

หลังจากอียิปต์เข้าสู่ยุคราชอาณาจักรเก่า ตำนานของสตรีเริ่มปรากฏให้เห็นมากยิ่งขึ้น ราชินีหลายพระองค์ไม่ได้เพียงแค่เป็นมารดาของฟาโรห์องค์ต่อไปเท่านั้น แต่นางยังมีบทบาทสำคัญในราชสำนัก รวมไปถึงบางครั้งยังอาจมีอำนาจยิ่งใหญ่ทัดเทียมฟาโรห์ โดยเฉพาะในยุคราชอาณาจักรใหม่ที่อียิปต์โบราณเฟื่องฟูจากการปกครองของฟาโรห์ผู้โด่งดัง แต่เบื้องหลังของบัลลังก์ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าสตรีอย่างพระนางอาห์โฮเทปที่ 1, ราชินีตีย์, ราชินีเพอร์ติติหรือแม้แต่เนเฟอร์ตารี ล้วนเป็นหนึ่งในจิ๊กซอว์แห่งความรุ่งเรืองของไอยคุปต์ด้วยเช่นกัน

ปิดท้ายหนังสือเล่มนี้ด้วยตำนานของ “คันทาเค” หรือราชินี
ผิวดำแห่งอาณาจักรนุเบียที่ไม่ค่อยถูกนำมาเสนอ ทว่าพวกนางมี
บทบาทสำคัญในหน้าประวัติศาสตร์เป็นอย่างยิ่ง คันทาเคบางคนเป็น
นักรบที่สามารถต้านทานกองทัพของจักรวรรดิโรมันได้สบายๆ
จากนั้นส่งท้ายด้วยเรื่องราวของราชินี “คลีโอพัตรา” ที่ไม่ได้สิ้นสุด
ลงใน “ลำดับที่ 7” แต่ยังมีอีกหนึ่งคลีโอพัตราที่มีชีวประวัติที่น่าสนใจ
ไม่แพ้นางพญาแห่งไอยคุปต์เลยทีเดียว!

เทพเจ้าไอซิริสฟื้นคืนชีพไม่ได้โดยปราศจากเทพีไอซิสอันโด
ฟาโรห์ผู้เกรียงไกรก็ปกครองไอยคุปต์โดยขาดราชินีไม่ได้ฉันนั้น
ประวัติศาสตร์ไอยคุปต์ที่เล่าผ่านมุมมองของมหาบุรุษเพียงอย่าง
เดียวโดยไร้ซึ่งเรื่องราวของอิสตรี ก็ย่อมเป็นประวัติศาสตร์ไอยคุปต์
ที่ไร้ซึ่งความสมบูรณ์ หนังสือเล่มนี้จึงเปรียบเสมือนเทพีไอซิสที่จะ
เข้ามาช่วยให้เทพเจ้าไอซิริสสามารถฟื้นคืนชีพอีกครั้งได้อย่างเต็ม
ภาคภูมิ

ณัฐพล เดชชจร

25 กันยายน 2567

สารบัญ

บทนำ : บทบาทของสตรีในอียิปต์โบราณ	12
Part 1 : เปิดตำนานสตรียุคต้นราชวงศ์	29
- บทที่ 1 : นีโธเทป ราชนีองค์แรกในประวัติศาสตร์โดยคุปต์	30
- บทที่ 2 : เมริตนีธ เปิดตำนานฟาโรห์หญิงองค์แรก	46
Part 2 : เปิดตำนานสตรียุคอาณาจักรเก่า	63
- บทที่ 3 : เฮเทปเฮอเอสที่ 1 มารดาแห่งเจ้าของมหาพีระมิด	64
- บทที่ 4 : เคนท์คาเวสที่ 1 ราชนีผู้(อาจ)เป็นฟาโรห์หญิง	80
- บทที่ 5 : นิโตคริส ฟาโรห์หญิงลึกลับแห่งยุคอาณาจักรเก่า	96
Part 3: เปิดตำนานสตรียุคอาณาจักรกลาง	111
- บทที่ 6 : เปิดตำนานมเหสีฟาโรห์ยุคอาณาจักรกลาง	112
- บทที่ 7 : ชุมทรัพย์ของเจ้าหญิงซิดฮาเธอร์อิฮูเน็ต	128
- บทที่ 8 : โซเบเคนเฟอรู ฟาโรห์หญิงที่ถูกลี้ภัย แห่งราชอาณาจักรกลาง	144
Part 4: เปิดตำนานสตรียุคอาณาจักรใหม่	161
- บทที่ 9 : เตติเชรี ผู้เด่าหญิงแห่งยุคอาณาจักรใหม่	162
- บทที่ 10 : อาห์โฮเทปที่ 1 สตรียอดนักรบแห่งโดยคุปต์	178
- บทที่ 11 : อาห์โมส-เนเฟอร์ตารี ปฐมมเหสีแห่งจอมเทพอมุน	194

- บทที่ 12 : รักลับๆ ของฟาโรห์หญิงฮัตเชปซุต	210
- บทที่ 13 : ตี๋ย ราชนินแห่งดวงสุริยาผู้ทอรัศมี	230
- บทที่ 14 : มุมโหดของเนเฟอร์ติติ หยาดฟ้ามาเยือนดิน	246
- บทที่ 15 : อังค์เซนอมุนกับเหล่ามเหสียุคหลังปฏิรูปศาสนา	266
- บทที่ 16 : เนเฟอร์ตารี มเหสีสุดที่รักของฟาโรห์รามเสสที่ 2	282
- บทที่ 17 : ทาวอสมเรต ฟาโรห์หญิงที่ถูกลี้ม แห่งยุคอาณาจักรใหม่	298
- บทที่ 18 : สามมเหสีกับคติฆาตกรรมฟาโรห์รามเสสที่ 3	312
Part 5: เปิดตำนานสตรียุคปัจฉิมบทแห่งไอยคุปต์	331
- บทที่ 19 : คินดาเค สตรีผู้ทรงอำนาจแห่งอาณาจักรนูเบีย	332
- บทที่ 20 : ตามหาคลิโอพัตราองค์สุดท้ายแห่งไอยคุปต์	348
บรรณานุกรม	371

บทนำ

บทนำ

บทบาทของสตรี ในอียิปต์โบราณ

“เบื้องหลังบุรุษผู้ยิ่งใหญ่ มักมีสตรีคอยสนับสนุนอยู่เสมอ”

ถึงแม้ว่าประโยคข้างต้นจะเป็นข้อความที่ฟังดูถูกนำมาใช้บ่อยครั้งในปัจจุบัน แต่ถ้าลองสำรวจตรวจสอบอารยธรรมโบราณอย่าง “ไอยคุปต์” หรือ “อียิปต์โบราณ” ที่รุ่งเรืองขึ้นมาตั้งแต่เมื่อราว 5,000 ปีก่อน ก็พบว่าประโยคด้านบนยังคงเป็นจริงเช่นกัน ไม่ว่าจะป็นสถาบันขนาดเล็กอย่างสถาบันครอบครัวหรือสถาบันขนาดใหญ่อย่างสถาบันกษัตริย์ ไปจนถึงตำนานเทพเจ้า เรามักจะเห็นว่าเบื้องหลังผู้นำที่ยิ่งใหญ่มักจะต้องมีสตรีผู้เก่งกาจคอยช่วยเหลืออยู่เบื้องหลังจริงๆ เสียด้วย และหนังสือเล่มที่ทุกท่านถืออยู่ในมือขณะนี้กำลังจะพาท่านผู้อ่านเข้าไปร่วมสำรวจโลกของเหล่าสตรีผู้ทรงอำนาจแห่งไอยคุปต์ที่เรื่องราวของพวกเธอมักถูกละเลยในตำราประวัติศาสตร์ที่มุ่งเน้นนำเสนอเพียงแค่ความยิ่งใหญ่ของบุรุษหรือตำนานของ “ฟาโรห์” เป็นหลัก แต่แท้ที่จริงแล้วเราอาจ

เนเฟอร์ตารี (Nefertari) คือหนึ่งในมเหสีเอกแปดพระองค์ของ
ฟาโรห์รามเสสที่ 2 (Ramses II) ภาพจาก: www.metmuseum.org

กล่าวได้ว่าอียิปต์โบราณคงจะไม่สามารถรุ่งเรืองขึ้นมาได้โดยถ้าขาดบุคคลเหล่านี้ไป พวกเธอก็คือเหล่า “สตรี” ที่คอยสนับสนุนเหล่า สวามีอยู่เงียบๆ ในฉากหลังนั่นเอง

แต่ก่อนที่จะไปสำรวจโลกของเหล่าสตรีผู้ทรงอำนาจในหน้าประวัติศาสตร์ไอยคุปต์ คงต้องขออนุญาตปูพื้นให้ทุกท่านเข้าใจ มุมมองในทางอุดมคติของแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของสตรีใน อียิปต์โบราณเสียก่อน เพราะปฏิเสธไม่ได้เลยว่าบ่อยครั้ง การศึกษา ประวัติศาสตร์หรือเรื่องราวของดินแดนไอยคุปต์โดยนักอียิปต์วิทยา ในอดีตนั้นมักมีการใส่ “อคติ” เข้าไปด้วยทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ ทั้งนี้ส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากการนำระบบศีลธรรมหรือจารีตประเพณี ในยุคปัจจุบันเข้าไปจับการกระทำของชนโบราณ จนทำให้เกิด การ “ตัดสิน” การกระทำบางอย่างของคนในอดีตด้วย “เลนส์” หรือ “กรอบความคิด” แบบคนปัจจุบัน ก่อให้เกิดคำถามในทางศีลธรรม ตามมา เพราะบ่อยครั้งสตรีแห่งไอยคุปต์มักทำอะไรผิดแผกไป จากจารีตที่เรายึดถือกันว่าเป็นสิ่งที่ถูกที่ควรอยู่ในทุกวันนี้ การทำ ความเข้าใจชนโบราณอย่างที่พวกเขาเป็นจึงควรสลัดกรอบแนวคิด ของยุคปัจจุบันออกไปก่อน แล้วสวมใส่อารมณ์ของคนโบราณเพื่อ ที่จะได้สวมบทบาทเป็น “พวกเขา” ให้ได้มากที่สุด ถ้าพร้อมแล้วเรา ไปเริ่มสำรวจบทบาทของสตรีในอียิปต์โบราณกันเลย

รูปสลักอียิปต์โบราณมักจะแสดงภาพของ “ครอบครัว” ที่ สมบูรณ์เอาไว้ด้วยภาพของ “พ่อ” “แม่” และ “ลูก” ด้วยว่าสำหรับชาว ไอยคุปต์แล้ว ไม่ว่าจะป็นสามัญชนหรือกษัตริย์ผู้สูงศักดิ์ ไปจนถึง

รูปสลักแสดง “ครอบครัว” ของคนแคระชื่อ “เซเนบ” แสดงภาพตัวเขาเอง ภรรยาและลูกสองคน ภาพจาก: www.egypt-museum.com

เหล่า “เทพเจ้า” ล้วนแล้วแต่คาดหวังที่จะ “แต่งงาน” และมีลูกเพื่อสืบสกุลทั้งสิ้น ถ้าได้ลูกสาว เด็กคนนั้นก็จะถูกเลี้ยงดูเพื่อเตรียมตัวที่จะเป็น “ภรรยา” ที่ดีของบุรุษสักคนในอนาคต แต่ถ้าได้ลูกชาย เด็กคนนั้นก็ถูกเลี้ยงดูเพื่อเตรียมตัวที่จะเป็น “สามี” ที่ดีให้กับสตรีสักคนในอนาคตเช่นกัน นั่นทำให้บุรุษที่ไร้ซึ่งภรรยาจะถูกตราหน้าว่าเป็นคนที่ “ไม่สมบุรุษ” จึงไม่แปลกที่จะมีคำสอนจากยุคอาณาจักรใหม่ (New Kingdom) ให้เด็กชายรีบแต่งงานให้เร็วที่สุด คำสอนนั้นบอกว่

“จงรีบหาภรรยาตั้งแต่ที่เจ้ายังหนุ่ม เธอจะได้มอบลูกชายให้เจ้า เธอจะตั้งครรรกให้เจ้าได้ตั้งแต่ที่เจ้ายังหนุ่มแน่น มันเป็นเรื่องดีที่จะให้กำเนิดใครสักคน”

ถ้ามองจากมุมมองของชาวไอศูปัต พวกเขาคิดว่าการมีลูกคือการลงทุน เพราะในสังคมของพวกเขา พ่อหรือแม่ก็เคยเป็นลูกมาก่อน และพวกเขาก็เคยทำหน้าที่สำคัญในการดูแลผู้ปกครองในยามแก่เฒ่ามาก่อน พวกเขาจึงคาดหวังว่าลูกที่ถือกำเนิดขึ้นมาจะช่วยมาดูแลในยามแก่ชราไม่ต่างกัน แต่ก่อนจะไปกันต่อ ต้องขอมาขยายความกันสักเล็กน้อย เพราะถ้าเทียบกับยุคปัจจุบัน จริงอยู่ที่บางกลุ่มสังคมยังมีแนวคิดเกี่ยวกับการมีลูกเพื่อหวังให้มาช่วยดูแลตนเองในยามแก่เฒ่า ซึ่งในทุกวันนี้อายุขัยเฉลี่ยของมนุษย์อยู่ที่ประมาณ 75 ปี แต่ในยุคของชาวไอศูปัต อายุขัยเฉลี่ยของพวกเขาอยู่ที่เพียงแค่ไม่เกิน 40 ปีเท่านั้น! ทำให้จินตนาการได้ง่ายมากขึ้นว่าเหตุใดข้อเขียนในยูคอาณาจักรใหม่จึงได้สนับสนุนให้เด็กหนุ่มรีบหาภรรยาและมีลูกสืบสกุลโดยเร็ว โดยหน้าที่หลักที่พ่อและแม่ต้องการให้ลูกของพวกเขาช่วยเหลือในยามชรา ส่วนใหญ่แล้วก็มักจะเกี่ยวข้องกับในเชิง “ความเชื่อ” ซึ่งก็คือการจัดการพิธีศพ การทำมัมมี่และการมอบเครื่องบรรณาการให้แก่พวกท่านหลังจากเสียชีวิตไปแล้วนั่นเอง และวัฏจักรนี้ก็จะวนกลับมาอีกครั้งและอีกครั้งไปชั่ววันรันดร์

อีกสิ่งหนึ่งที่น่าสนใจเมื่อกล่าวถึง “สตรี” ในอียิปต์โบราณก็คือเธอมี “สิทธิ์” ในสังคมมากกว่าสตรีในอารยธรรมโบราณอื่นๆ ไม่ว่าจะแต่งงานมีสามีหรือไม่ แต่สตรีในไอศูปัตจะถือได้ว่ามีความ

เท่าเทียมกับบุรุษในหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะในทางกฎหมายหรือหลักนิติธรรม (เพราะในยุคอียิปต์โบราณยังไม่มีการบัญญัติกฎหมายเป็นมาตราเอาไว้อย่างชัดเจนเหมือนชาวบาบิโลเนีย) สตรีชาวไอยคุปต์สามารถซื้อหรือขายทรัพย์สินต่างๆ รวมถึงมีสิทธิในมรดกด้วย และถ้าเกิดการหย่ากันขึ้น เธอก็มีสิทธิในลูกของตัวเองด้วยเช่นกัน สำหรับครอบครัวที่สมบูรณ์โดยทั่วไป สตรีสามารถเข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือสามีของพวกเธอในธุรกิจต่างๆ ได้และด้วยความเท่าเทียมนี้ ถ้าเธอถูกฟ้องร้องในศาล นั่นก็หมายความว่าเธอก็ต้องได้รับโทษเช่นบุรุษด้วยเช่นกัน

สิทธิของสตรีในอียิปต์โบราณถือได้ว่า “แตกต่าง” ออกจากสิทธิของสตรีในอารยธรรมโบราณอื่นๆ อย่างเด่นชัด เรื่องนี้ปรากฏให้เห็นโดยการเปรียบเทียบในเอกสารของนักประวัติศาสตร์ชาวกรีกอย่าง “เฮโรโดตัส” (Herodotus) ที่เขียนไว้ในเอกสาร “ประวัติศาสตร์” บรรพที่ 2 บทที่ 35 (*Histories Book II Chapter 35*) ของเขาโดยมีใจความสำคัญส่วนหนึ่งว่า

“ในหมู่พวกเขา [หมายถึงชาวไอยคุปต์: ผู้เขียน] สตรีทำการซื้อขาย บุรุษพักอยู่ในบ้านแล้วทอผ้า ในขณะที่คนอื่นทอผ้าด้วยการจัดเนื้อผ้าขึ้นด้านบน ชาวอียิปต์โบราณกลับจัดเนื้อผ้าลงข้างล่าง บุรุษเทินสัมภาระไว้บนหัว สตรีเทินสัมภาระไว้บนไหล่ สตรีเย็บสัสสาวะแต่บุรุษกลับนั่ง”

ถึงแม้ว่าเราไม่อาจยืนยันได้ชัดเจนว่าสตรีชาวอียิปต์โบราณจะเย็บสัสสาวะและบุรุษนั่งสัสสาวะจริงดังที่เฮโรโดตัสเขียนเอาไว้

รูปสลักจากยุคอาณาจักรกลางแสดงให้เห็นว่าทั้งบุรุษและสตรีส่วนเกิน
สัมภาระไว้บนศีรษะ ภาพจาก: www.metmuseum.org

จริงแท้แค่ไหน แต่สิ่งหนึ่งที่เราเห็นได้จากงานเขียนนี้ก็คือเฮโรโดตัส
คิดว่าบทบาทของสตรีในอียิปต์โบราณนั้นแตกต่างออกไปจากสิ่งที่
เขาคำนเคยอย่างสิ้นเชิง

อย่างไรก็ตาม นักอียิปต์วิทยาทราบว่าคุณค่าของเฮโรโดตัส
ไม่ได้ถูกต้องเสมอไป หรือไม่เช่นนั้นก็อาจเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเพียงแคใน
ช่วงเวลาของเขาซึ่งตรงกับประมาณศตวรรษที่ 5 ก่อนคริสตกาล และมัน
อาจไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นตลอดทั้ง 3,000 ปีในหน้าประวัติศาสตร์โดยคุปต์
เพราะอย่างน้อยนักอียิปต์วิทยาก็พบหลักฐานของรูปสลักจาก
ยุคอาณาจักรกลาง (Middle Kingdom) ที่แสดงภาพของสตรีที่
เทินสัมภาระของเธอไว้บนศีรษะ ไม่ได้เทินไว้บนไหล่ตามที่เขียนไว้
แต่อย่างใด

รูปสลักของราโฮเทป (ซ้าย) และเนเฟรติ (ขวา)
แสดงถึงความแตกต่างทางสีผิวในศิลปะอียิปต์
ภาพจาก: www.egyptianmuseumcairo.eg

ถึงแม้ว่าสีผิวของสตรีอียิปต์จะแตกต่างออกไปจากสตรีอื่นๆ
ของโลกโบราณ และนางก็มีสีผิวเทียบเท่ากับบุรุษ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า
เธอต้องทำงานเทียบเท่ากับบุรุษเสมอไป ถ้าว่ากันในเชิงหน้าที่รับผิดชอบ
แล้ว งานของบุรุษและสตรีนั้น “แตกต่างกัน” ทว่า “ส่งเสริมซึ่งกันและ
กัน” โดยชาวอียิปต์ได้แสดงถึงความแตกต่างนี้เอาไว้ในงานศิลปะ
ของพวกเขาอย่างชัดเจน

สิ่งหนึ่งที่เห็นได้ชัดคือเรื่องของ “สีผิว” ในงานศิลปะ ซึ่งทุกวันนี้
นักอียิปต์วิทยาทราบดีแล้วว่า “สี” ในงานศิลปะนั้นไม่ได้บ่งบอก
ถึง “ความเป็นจริง” ที่เกิดขึ้นในอดีต เพราะภาพวาดไม่ใช่ภาพถ่าย

ภาพวาดจากสุสานของ “เมนนา” (Menna) แสดงให้เห็นว่าบุรุษก้าวเท้าไป
ข้างหน้ากว้างกว่าสตรี ภาพจาก: www.metmuseum.org

งานศิลปะไม่ใช่ “ศิลปะเพื่อศิลปะ” (Art for Art’s Sake) แต่บ่อยครั้ง
เป็นศิลปะเพื่อความตายซึ่งมีความหมายโดยนัยยะแฝงเอาไว้ เราจึง
มักเห็นชาวไอยคุปต์แสดงสีผิวของบุรุษด้วยสี “น้ำตาล-แดง” และ
แสดงสีผิวของสตรีด้วยสี “ขาว” หรือสีคล้ายเปลือกไข่ ทั้งนี้ไม่ได้
หมายความว่าบุรุษทั้งอาณาจักรมีผิวสีน้ำตาล-แดง หรือสตรีทุกคน
ในไอยคุปต์มีผิวขาวผ่อง แต่สิ่งนี้สื่อให้เห็นถึง “บทบาท” ของบุรุษใน
สังคมไอยคุปต์ว่าพวกเขาต้องออกมาทำงานนอกบ้าน ต้องพบเจอ
แดดมากกว่าสตรี ผิวของพวกเขาจึงคล้ำกว่า ผิดกับสตรีที่มักจะ
ทำงานอยู่ในบ้านเสียเป็นส่วนใหญ่ ผิวจึงขาวกว่า (ในทางศิลปะ)
ตามไปด้วย

นอกจากนั้นการแสดง “ท่าทาง” ของรูปสลักก็สื่อความหมาย เช่นกัน ด้วยเราจะเห็นว่ารูปสลักสามมิติหรือภาพสลักสองมิติของ บุรุษมักจะก้าวขาไปข้างหน้า “กว้างกว่า” รูปสลักหรือภาพสลักของ สตรี ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็น “ธรรมเนียมปฏิบัติ” ในทางศิลปะของชาว อียิปต์โบราณเพื่อสื่อความหมายว่าบุรุษมักออกเดินทางไปที่องโลก เพื่อทำงาน ในขณะที่สตรีมักจะเคลื่อนไหวน้อยกว่า เพราะงานหลัก ของเธอก็คือการดูแลความเรียบร้อยอยู่ในบ้านนั่นเอง

ถึงอย่างนั้นก็ไม่ได้แปลว่าสตรีจะไม่มีบทบาทในการหารายได้ เอาเสียเลย เพราะถึงแม้ว่างานหลักของบุรุษจะเป็นการออกไปทำงาน เพื่อหาเลี้ยงครอบครัว แต่บางครั้งสตรีก็สามารถเปิด “ธุรกิจ” เล็กๆ ที่ บ้านเพื่อหารายได้เสริมมาจุนเจือสามีและลูกๆ ได้เช่นกัน โดยหนึ่งใน งานเสริมที่เห็นได้ชัดที่สุดก็คือการนำ “อาหาร” ไม่ว่าจะเป็นขนมปัง หรือเบียร์ที่เธอผลิตได้มากเกินกว่าความต้องการในครอบครัวไปขาย ให้แก่เพื่อนบ้าน ทำให้ครอบครัวของเธอมั่นคงเพิ่มมากขึ้น

แต่ด้วยสาเหตุที่ว่าหลักฐานทางโบราณคดีที่เราค้นพบจาก อารยธรรมอียิปต์โบราณที่บอกเล่าถึงกิจกรรมของชาวไอยคุปต์มัก มาจากงานศิลปะบนผนังอนุสาวรีย์ที่ถูกเลือกอย่างจงใจโดยเจ้าของ สุสานว่าจะนำเสนอหรือไม่นำเสนออะไรบ้าง นั่นจึงทำให้งานของสตรี จำพวกการเลี้ยงดูบุตรหรือการทำงานบ้านอันแสนเหน็ดเหนื่อย ไม่ค่อยถูกนำเสนอในงานศิลปะมากเท่าใดนัก

ถึงแม้งานบ้านอันเหน็ดเหนื่อยจะไม่ถูกนำเสนอในงานศิลปะ แต่รูปสลักของสามัญชนชาวไอยคุปต์ก็ยังแสดงให้เห็นถึงความ

สัมพันธ์อันดีระหว่างสามีกับภรรยา บ่อยครั้งเรามักจะเห็นภาพของภรรยาที่เอื้อมแขนของเธอมาโอบกอดไว้บริเวณเอวหรือบ่าก็พาดอยู่บริเวณหัวไหล่ของสามี ทั้งหมดนี้สื่อถึงการ “สนับสนุน” จากภรรยาทั้งสิ้น แสดงให้เห็นว่าสำหรับสามีภรรยาในยุคไอศยุทแล้ว ประโยค “เบื้องหลังบุรุษผู้ยิ่งใหญ่ มักมีสตรีคอยสนับสนุนอยู่เสมอ” ก็ยังคงเป็นจริงอยู่เช่นกัน

แต่สิ่งที่หนังสือเล่มนี้กำลังจะพาทุกท่านไปร่วมสำรวจกันไม่ได้เป็นเพียงเรื่องราวของสตรีสามีภรรยาที่มีบทบาทในการสนับสนุนสามีและเลี้ยงดูลูกน้อยเท่านั้น แต่เป็น “สตรีผู้ทรงอำนาจ” ซึ่งมีบทบาทคอยสนับสนุน “ฟาโรห์” แห่งไอศยุทในการบริหารบ้านเมือง เพราะถึงแม้ว่าตำราเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไอศยุทส่วนใหญ่มักจะเล่าในมุมมองของ “ฟาโรห์” เป็นหลัก แต่เราก็ปฏิเสธไม่ได้เช่นกันว่าถ้าขาด “ราชินี” ไปเสียแล้ว อียิปต์โบราณคงจะไม่สามารถรุ่งเรืองขึ้นมาได้เป็นแน่

อย่างไรก็ตาม บทบาทของฟาโรห์ ซึ่งเป็นถึงสมมติเทพถือได้ว่าแตกต่างออกไปจากบทบาทของบุรุษสามีภรรยาชาวไอศยุทอย่างชัดเจนที่พวกเขาเพียงแค่ทำงานหาเลี้ยงชีพไปตามความเชี่ยวชาญของตนเองโดยมีภรรยาคอยสนับสนุน แต่หน้าที่หลักของฟาโรห์คือการรักษาไว้ซึ่งสิ่งที่เรียกว่า “มา’อัต” (Ma’at) หรือ “ความถูกต้อง” ในทางอุดมคติ ซึ่งไม่ได้หมายความว่าเพียงแค่การ “ทำความดีละเว้นความชั่ว” เท่านั้น แต่แนวคิดเรื่อง “มา’อัต” ในสังคมอียิปต์โบราณ โดยเฉพาะบทบาทของกษัตริย์ หมายถึงการรักษาไว้ซึ่ง “ระเบียบของ

นอกจากมา'อัดจะสื่อถึง "ระเบียบของจักรวาล"
แล้ว นางยังเป็นเทพแห่งความเที่ยงธรรมด้วย
ภาพจาก: www.egypt-museum.com

จักรวาล" เพราะชาวไอยคุปต์เชื่อว่าถ้าฟาโรห์ไม่สามารถธำรงไว้ซึ่ง
"มา'อัด" ได้แล้ว สิ่งที่เราเรียกว่า "อิสเฟต" (Isfet) หรือ "ความอลหม่าน"
ก็จะเข้ามาแทนที่ ในทางปฏิบัติ การรักษาไว้ซึ่งมา'อัดของฟาโรห์จึง
เป็นการบูชาเทพเจ้าตามวิหารต่างๆ เพื่อให้พระองค์พึงพอใจ

การออกขยายดินแดนเพื่อเพิ่มพูนขอบเขตของ "ระเบียบ"
(Order) ออกไปยังดินแดนต่างๆ ทำให้บ่อยครั้ง ฟาโรห์ไม่ได้อยู่ใน
สถานะที่สามารถดำเนินการทุกอย่างได้ด้วยตัวของพระองค์เอง
ในทางศาสนาพระองค์จึงมักจะให้ "นักบวชชั้นสูง" ทำหน้าที่แทน
หรือบางครั้ง "วิเซียร์" (Vizier) ก็สามารถทำหน้าที่ทางด้านการ
บริหารบ้านเมืองแทนพระองค์ได้ รวมไปถึงหลากหลายครั้งในหน้า
ประวัติศาสตร์ "ราชินี" ก็สามารถเข้าไปช่วยสนับสนุนงานของฟาโรห์

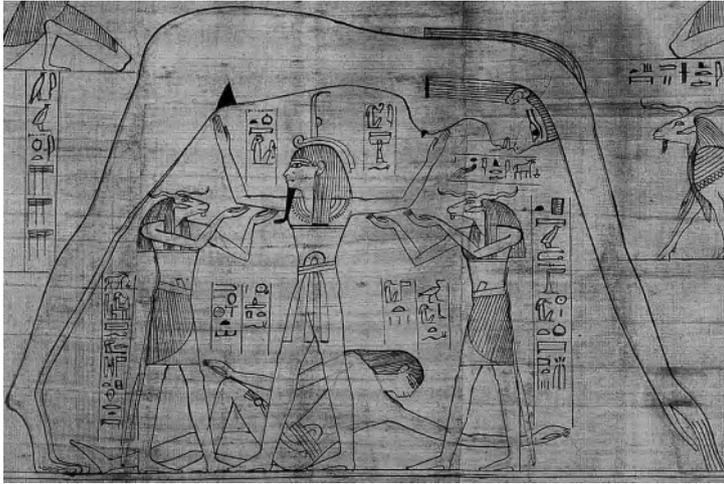
ได้เช่นกัน “ราชินี” จึงเป็นตำแหน่งสำคัญในสถาบันกษัตริย์ของ
ไอยคุปต์โดยก็ว่าได้

หนึ่งในความแตกต่างระหว่าง “ภรรยา” ของสามัญชน กับ
“ราชินี” ของฟาโรห์ก็คือ ส่วนใหญ่แล้วสามัญชนมักจะเป็นครอบครัว
แบบ “การมีคู่ครองคนเดียว” (Monogamy) ผิดกับฟาโรห์ที่มักจะ
“มีภรรยาหลายคน” (Polygamy) สิ่งนี้มีทั้งข้อดีและข้อเสีย เพราะ
การมีภรรยาหลายคนก็สื่อถึงการเพิ่มความเป็นไปได้ที่ฟาโรห์จะมี
“โอรส” ไร้สืบทอดบัลลังก์ด้วยเช่นกัน ฟาโรห์แห่งอียิปต์ได้แบ่งราชินี
ออกเป็นสองระดับหลักๆ คือตำแหน่ง “มเหสีเอก” และ “มเหสี”
โดยทั่วไป แต่ถึงอย่างนั้นก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าโอรสที่เกิดจากราชินีที่
มีศักดิ์เท่ากันอาจก่อให้เกิดปัญหาอย่างการวางแผนสืบเพื่อลอบปลง
พระชนม์ฟาโรห์ตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้! (ประเด็นนี้มีให้อ่าน
ในหนังสือเล่มนี้เช่นกัน)

ชาวอียิปต์โบราณไม่มีคำเรียก “ราชินี” โดยเฉพาะแต่จะใช้
คำว่า “ภรรยาของกษัตริย์” (King's Wife) หรือเรียกในภาษาอียิปต์
โบราณว่า “เฮเมต เนซุ” (*Hmt nsw*) สำหรับตำแหน่ง “มเหสี”
แต่ถ้าเป็น “มเหสีเอก” ชาวอียิปต์จะเรียกว่า “เฮเมต เนซุ เวเรต”
(*Hmt nsw wrt*) หรือ “ภรรยาที่ยิ่งใหญ่ของกษัตริย์” (King's Great
Wife) ซึ่งในแต่ละช่วงเวลาจะมีสตรีเพียงคนเดียวเท่านั้นที่ได้รับ
ตำแหน่งอันทรงเกียรตินี้ และส่วนใหญ่โอรสที่เกิดจากมเหสีเอกก็มัก
จะได้ครอบครองตำแหน่ง “เจ้าชายรัชทายาท” เพื่อเตรียมรับตำแหน่ง
ว่าที่ฟาโรห์องค์ต่อไปด้วย

ส่วนใหญ่เรามักจะพบว่าฟาโรห์โอยคุปต์นิยม “แต่งงานกันเองในหมู่พี่น้อง” (Incest) ประเด็นนี้คือหนึ่งในสิ่งที่ทำให้ผู้ที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับอารยธรรมอียิปต์โบราณในยุคแรกเริ่มต่างก็วิพากษ์วิจารณ์กันไปอย่างหนัก เพราะทุกวันนี้เราทราบดีแล้วว่าการแต่งงานกันเองในหมู่พี่น้องอาจทำให้ทายาทที่เกิดมามีความผิดปกติทางร่างกายได้ แต่ดังที่ได้เสนอไปข้างต้นว่าเราไม่ควรใสอคติของเราเข้าไปผ่าน “เลนส์” หรือกรอบความคิดยุคปัจจุบัน ดังนั้นสิ่งที่ควรจะเป็นก็คือ การทำความเข้าใจว่า “อะไร” คือสิ่งที่ผลักดันให้ชาวโอยคุปต์มีความเชื่อหรือยึดถือปฏิบัติเช่นนั้น และคำตอบที่นักอียิปต์วิทยาค้นพบก็คือ “ตำนานการสร้างโลก” จากเมืองเฮลิโอโพลิส (Heliopolis) นั่นเอง

ตำนานการสร้างโลกนี้ถูกเรียกว่า “เอ็นเนียด” (Ennead) หรือตำนานเทพเจ้า 9 องค์ของอียิปต์โบราณ ที่ทำให้เราได้เห็นถึงการแต่งงานกันเองระหว่างพี่น้องทั้งเทพเจ้า “ชู” (Shu) กับ “เทพนุต” (Tefnut) รวมไปถึง “เกบ” (Geb) กับ “นุต” (Nut) ไต่มาจนถึงรุ่นสุดท้ายอย่าง “โอสิริส” (Osiris) กับ “ไอซิส” (Isis) และ “เซ็ธ” (Seth) กับ “เนฟทิส” (Nephthys) ตำนานนี้ทำให้ฟาโรห์แห่งโอยคุปต์ “นิยม” แต่งงานกันเองในหมู่พี่น้องเพื่อรักษาสายเลือดของกษัตริย์ไว้ตามตำนานเทพเจ้า แต่นั่นก็ไม่ได้หมายความว่าประเพณีนี้เป็น “เรื่องบังคับ” ที่ต้องทำแต่อย่างใด เพราะนักอียิปต์วิทยาพบว่าฟาโรห์ที่ไม่ได้แต่งงานในหมู่พี่น้องของตนเองก็ยังมีอีกมากมายในหน้าประวัติศาสตร์เช่นกัน

ตำนานการสร้างโลกของเฮลิโพลิสบอกเป็นนัยถึงการแต่งงานในหมู่พี่น้องและบทบาทของสตรี
ภาพจาก: www.wikipedia.org

นอกจากตำนานเอ็นเนียดจะถูกนำมาใช้อธิบายถึงธรรมเนียมการแต่งงานกันเองในหมู่พี่น้องของฟาโรห์แล้ว มันยังอธิบายถึงบทบาทในเชิง “อุดมคติ” ของราชินีไว้ด้วย เพราะเราทราบดีว่าหลังจากเทพเจ้าไอซิริสถูกน้องชายของตนเองก็คือเซ็ธลอบสังหารโดยหลอกให้ลงไปนอนในหีบแล้ว ผู้ที่ออกตามหาศพของไอซิริสก็คือ “ไอซิส” ซึ่งเป็นภรรยาสุดที่รักของไอซิริส หลังจากตามหาจนเจอ เทพเซ็ธก็ยังไม่วางมือ พระองค์ตามมาหั่นศพไอซิริสออกเป็น 14 ชิ้น ไปกระจายไปทั่วอียิปต์ แต่ไอซิสก็ยังออกตามหาอวัยวะทั้งหมดจนเจอ (แม้จะขาดส่วนอวัยวะเพศไป แต่นางก็ใช้เวทมนตร์เสกมาใหม่ได้) แล้วร่ายเวทย์ทำให้ไอซิริสฟื้นคืนชีพกลายเป็นราชันแห่งโลกหลังความตาย จากนั้นทั้งคู่ได้มีสัมพันธ์กันและให้กำเนิดนกเหยี่ยว “ฮอรัส” (Horus)

รูปสลักครอบครัวเทพเจ้าประกอบไปด้วย "ไอซิริส" (กลาง) "ไอซีส" (ซ้าย) และ "ฮอรัส" (ขวา) ภาพจาก: www.metmuseum.org

เทพเจ้าตัวแทนแห่งองค์ฟาโรห์ขึ้นมา

ตำนานนี้จึงให้คำตอบว่าบทบาทของราชินี (ไอซีส) คือการสนับสนุนสวามี (ไอซิริส) และให้กำเนิดว่าที่ฟาโรห์ (ฮอรัส) ซึ่งเป็นสิ่งที่ราชินีแห่งไอยคุปต์ทุกพระองค์ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาช้านาน และนับจากบรรทัดนี้เป็นต้นไปเราจะมาตามรอยสตรีผู้ทรงอำนาจแห่งไอยคุปต์ไปด้วยกัน

Part 1

เปิดตำนานสตรี ยุคต้นราชวงศ์

บทที่ 1
นिरโฮเทป
ราชินีองค์แรกใน
ประวัติศาสตร์ไอยคุปต์

ก่อนจะไปตามหาราชินีองค์แรกในหน้าประวัติศาสตร์ไอยคุปต์ คงต้องมาทำความเข้าใจกรอบเวลาของ “ประวัติศาสตร์ไอยคุปต์” ฉบับสังเขปก่อนเสียก่อน ว่าอียิปต์โบราณแบ่งออกเป็นกี่ยุคสมัย ด้วยว่าหนังสือเล่มนี้จะพาทุกท่านย้อนเวลากลับไปตามรอยสตรีผู้ทรงอำนาจแห่งอียิปต์โบราณตามช่วงเวลาของประวัติศาสตร์จากยุคเริ่มต้น ไปจนถึงจุดสิ้นสุดของอารยธรรม และแต่ละส่วนของหนังสือเล่มนี้ ก็จะค่อยๆ ไล่ไปตามหน้าประวัติศาสตร์ด้วยเช่นกัน

อียิปต์โบราณแบ่งออกเป็น 9 ยุคสมัยหลักดังต่อไปนี้

1. ยุคต้นราชวงศ์ (Early Dynastic Period)
2. ยุคอาณาจักรเก่า (Old Kingdom)
3. ยุครอยต่อระยะที่ 1 (First Intermediate Period)
4. ยุคอาณาจักรกลาง (Middle Kingdom)
5. ยุครอยต่อระยะที่ 2 (Second Intermediate Period)
6. ยุคอาณาจักรใหม่ (New Kingdom)
7. ยุครอยต่อระยะที่ 3 (Third Intermediate Period)
8. ยุคปลาย (Late Period)
9. ยุคกรีก-โรมัน (Greco-Roman Period)

ตราประทับเหยือกน้ำทำจากดินเหนียวแสดงพระนามของราชินีนิธโยเทปซ้าหลายครั้ง
ภาพจาก: www.metmuseum.org

หนังสือแต่ละเล่มให้ตัวเลขช่วงปีของแต่ละยุคสมัยเอาไว้ไม่เท่ากัน เพราะจนถึงปัจจุบันนักอียิปต์วิทยาก็ยังไม่สามารถระบุช่วงเวลาที่เหมาะสมของแต่ละยุคสมัยลงไปได้ ถึงอย่างนั้นก็ยังเป็นการดีกว่าที่เราจะเริ่มต้นด้วยการนำเสนอให้ทุกท่านได้รู้จักชื่อของแต่ละยุคสมัยแบบคร่าวๆ เพราะทุกท่านจะได้พบเจอกับชื่อเหล่านี้่อีกหลายต่อหลายครั้งในหนังสือเล่มนี้อย่างแน่นอน

กลับมาที่ “ราชินีองค์แรกในประวัติศาสตร์ไอยคุปต์” การออกตามหาสตรีผู้ทรงอำนาจคนนี้อาจเริ่มต้นจากคำถามง่ายๆ ที่ว่า แล้ว “ประวัติศาสตร์ไอยคุปต์” มันเริ่มต้นจากตรงไหนกันล่ะ?

ถ้าว่ากันตามนิยามของ “ยุคประวัติศาสตร์” ยุคนี้คือช่วงเวลา ที่ปรากฏ “ตัวเขียน” ที่นักประวัติศาสตร์สามารถอ่านและถอดความได้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ส่วนช่วงเวลาก่อนหน้านั้นถือเป็นยุค “ก่อนประวัติศาสตร์” ซึ่งอารยธรรมอียิปต์โบราณเองก็มีช่วงเวลาก่อนประวัติศาสตร์เช่นกัน แต่ด้วยว่ายุคนั้นยังไม่มี “ตัวเขียน” ที่พวกเขาจดบันทึก นั่นจึงทำให้นักอียิปต์วิทยาไม่ทราบเกี่ยวกับเรื่องราวที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานี้มากนัก สิ่งที่เราพบมีเพียงแค่การตีความจากหลักฐานทางโบราณคดีที่ค้นพบ ไม่ว่าจะเป็นงานสีหรือภาชนะต่างๆ นั้นหมายความว่าถึงแม้จะเคยมี “กษัตริย์” และ “ราชินี” ครองความยิ่งใหญ่อยู่ในยุค “ก่อนประวัติศาสตร์” ของอียิปต์โบราณ แต่ด้วยว่าไม่มีหลักฐานจำพวกบันทึกใดๆ ปรากฏให้เห็น เราจึงไม่ทราบเรื่องราวของพวกเขาเลยแม้แต่หน่อย

ถึงแม้อียิปต์โบราณจะเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ในช่วง “ต้นราชวงศ์” แต่นักอียิปต์วิทยาก็ค้นพบหลักฐานของบันทึกที่กล่าวถึงเพียงแค่พระนามของกษัตริย์ซึ่งเป็นบุรุษออกสามศอกเท่านั้น หลักฐานแรกสุดที่กล่าวถึงกษัตริย์อย่าง “ราชันแมงป่อง” (Scorpion King) ก็เพียงแค่บอกเล่าถึงพระนามและกรณียกิจของพระองค์ ซึ่งก็คือการขุดคลองชลประทาน ดังที่ปรากฏอยู่บน “หัวคทาของราชันแมงป่อง” (Scorpion Macehead) แต่นักอียิปต์วิทยากลับไม่เคยพบหลักฐานเลยว่าใครคือราชินีคู่อุปถัมภ์ของพระองค์ นอกจากนี้หลักฐานอย่าง “ศิลาปาเลอริโม” (Palermo Stone) ก็ได้ให้พระนามของกษัตริย์แห่งดินแดนอียิปต์ล่าง (Lower Egypt) ทางตอนเหนือของอียิปต์ในยุคก่อนราชวงศ์ (Predynastic Period) ไว้หลายพระองค์ แต่กลับไม่มีเบาะแสเกี่ยวกับ “ราชินี” หรือมเหสีของกษัตริย์แต่ละพระองค์บันทึกเอาไว้โดยแม้แต่ผู้นั้นหมายความว่านักอียิปต์วิทยามีข้อมูลเพียงแค่พระนามของกษัตริย์ในประวัติศาสตร์ช่วงแรกของไอยคุปต์เท่านั้น แต่ยังไม่ปรากฏหลักฐานของ “สตรีผู้ทรงอำนาจ” ให้เห็นแต่อย่างใด

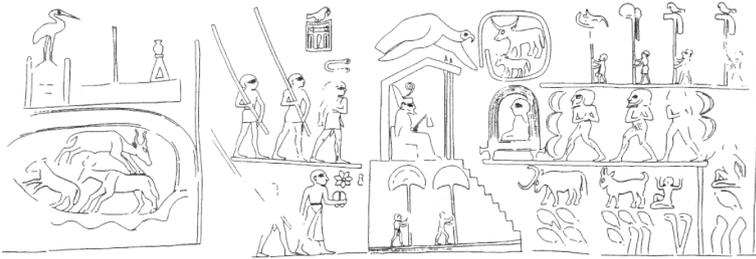
แล้วสตรีผู้ทรงอำนาจในหน้าประวัติศาสตร์ไอยคุปต์คนแรกถือกำเนิดขึ้นมาเมื่อไรกัน?

ตำนานจากนักประวัติศาสตร์ชาวกรีกเล่าว่ากษัตริย์ที่ทำการรวมดินแดนอียิปต์บนและอียิปต์ล่างได้เป็นครั้งแรกคือ “เมเนส” (Menes) แต่หลักฐานทางโบราณคดีให้ข้อมูลที่แตกต่างออกไปเล็กน้อยว่าฟาโรห์ที่สวมมงกุฎแห่งสองแผ่นดินได้เป็นคนแรกคือ “นาร์เมอร์” (Narmer) ในยุคต้นราชวงศ์ ช่วงประมาณ 3,100 ปีก่อนคริสตกาล

งานสีของฟาโรห์นาร์เมอร์คือหลักฐานที่ใช้สนับสนุนว่าพระองค์คือฟาโรห์องค์แรกของอียิปต์
ภาพจาก: www.ancient-egypt.org

โดยนำหลักฐานทางโบราณคดีที่เรียกว่า “งานสีของนาร์เมอร์” (Narmer Palette) มาสนับสนุน เพราะงานสีชิ้นนี้เป็นหลักฐานชิ้นแรกๆ ที่แสดงภาพของฟาโรห์องค์เดียวที่สวมมงกุฏของทั้งสองแผ่นดิน พระองค์สวมมงกุฏขาวแห่งอียิปต์บน ปรางค์ในท่าทางของการร่างคทาฟาดศัตรูจากทางเหนือที่ด้านหนึ่ง และแสดงภาพพระองค์สวมมงกุฏแดงแห่งอียิปต์ล่าง ปรางค์ในอีกด้านหนึ่ง ด้วยว่านักอียิปต์วิทยายังไม่ค้นพบหลักฐานทางโบราณคดีชิ้นใดที่เก่าแก่กว่านี้ซึ่งแสดงภาพของฟาโรห์องค์เดียวสวมมงกุฏของทั้งสองแผ่นดิน นั่นจึงทำให้ทุกวันนี้ นักอียิปต์วิทยายอมรับตรงกันว่า “นาร์เมอร์” คือฟาโรห์องค์แรกของอียิปต์โบราณตามไปด้วย

ภาพสลักบนหัวคทาของนาร์เมอร์เคยถูกเสนอว่าอาจแสดงฉากการแต่งงานกับสตรีจากทางเหนือ
ภาพจาก: www.ancient-egypt.org

ที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้นก็คือนักอียิปต์วิทยาค้นพบหลักฐานของสตรีที่อาจเป็น “มเหสี” ของฟาโรห์นาร์เมอร์เสียด้วย! ว่าแต่ทำไมนักอียิปต์วิทยาจึงใช้คำว่า “อาจ” นั่นหมายความว่าพวกเขายังไม่มั่นใจในข้อมูลเช่นนั้นหรือ? ลองมาตามหาคำตอบไปพร้อมๆ กันเลย

ราชินีองค์แรกในประวัติศาสตร์ไอยคุปต์

หลักฐานทางโบราณคดีชิ้นสำคัญที่บอกเล่าถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้นในยุคสมัยของฟาโรห์นาร์เมอร์มีอยู่ด้วยกันสองชิ้น ชิ้นแรกได้เกริ่นถึงไปบ้างแล้ว ซึ่งก็คือ “จานสีของนาร์เมอร์” ที่แสดงภาพของฟาโรห์องค์แรกที่สวมมงกุฎทั้งสองแผ่นดิน ส่วนอีกชิ้นหนึ่งอาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับมเหสีของพระองค์ด้วย โบราณวัตถุชิ้นนั้นมีชื่อว่า “หัวคทาของนาร์เมอร์” (Narmer Macehead) นั่นเอง

นักอียิปต์วิทยาค้นพบหัวคทาของฟาโรห์นาร์เมอร์จากเมืองเฮียราคอนโพลิส (Hierakonpolis) ในดินแดนอียิปต์บนทางทิศใต้